

НОВОПАЗАРСКА ЋЕФИЛЕМА ИЗ 1767. ГОДИНЕ¹

У Завичајном музеју у Новом Пазару чувају се сицили, тј. протоколи новопазарског кадије из 1765, 1766, 1767. и 1768. године. Ти документи писани су арабиком и турским језиком, а занимљиви су и значајни за историју Новог Пазара вишестрано, посебно због тога што се у њима, поред осталог, говори о побунама у овим крајевима против турске власти у XVIII веку као и о мерама које је Порта предузимала у циљу да те побуне угуши.

Турци су практиковали да се, у време побуна, грађани писменим путем узајамно зајемчују, односно гарантују један другоме имовинску и личну безбедност док трају немири. Такав писмени уговор, који се склапао код кадије (судије), звао се ћефилема. (Ћефил значи јемац; ћефилема — јемчење; ћефилити — јемчити, обавезати се).

У сицилу из 1767. године чува се неколико ћефилама, од којих су посебно занимљиве оне које се односе на Нови Пазар и Косовску Митровицу.

У новопазарској ћефилеми из 1767. године (хиџретска 1181. година) пописани су сви џемати (заједнице људи који се окупљају око џамије. Џемату су могли припадати људи из више махала, нарочито ако у махалама није било џамије) муслиманског дела Новог Пазара.

Нови Пазар, који су подигли Турци средином XV века, имао је типичну физиономију оријенталне касабе, касније шехера: у средини се налазила чаршија са дућанима и занатским радњама, а око ње биле су махале, које су служиле за становање, али и као нека врста заштите чаршији, у којој се чувао мал (богатство, имовина). Махале у Новом Пазару, као и у другим шехерима, носиле су имена по џамијама, а џамије по њиховим оснивачима, обновитељима или онима који су их дуже времена опслуживали. Свака муслиманска махала имала је, по правилу, своју џамију. Понегде су махале, мада ретко, носиле имена по занатлијама који су ту живели. Тако, на пример, у Новом Пазару су постојале махале: Терике базар (Житни трг), коју помиње Евлија Челеби, затим Табачка махала (табаци су били штављачи кожа). У сваком случају, људи из махала у којима није било џамија припадали су неком џемату, који је такође носио име по џамији у којој су се ти људи молили. (У свим до сада познатим турским документима о Новом Пазару увек се говорило о махалама. Новопазарска ћефилема из 1767. године представља изузетак, јер се у њој говори о џематима, а не о махалама. Џемат је шири појам од махале, бар када је у питању Нови Пазар и време на које се односи поменута ћефилема. Имена џемата из ове ћефилеме могу се поклапати, са малим изузецима, са именима ондашњих

¹ Бескрајну захвалност дугујем Мехмеду Мујезиновићу из Сарајева на помоћи око превођења ћефилама са турског језика.

новопазарских махала. По мишљењу старих људи из Новог Пазара: Мехмеда Коничанина, Махмуда Елфића, Емина Османбеговића, Шемсудина Чавића, имена старих махала, која су била очувана до балканских ратова, поклапају се са именима џемата која су дата у новопазарској ђефилеми из 1767. године.

Прве помене новопазарских махала имамо из 1489. године. Тада се у Новом Пазару помињу Паша-Јигитова, Мурад-субашина, Кадијина махала, Ментешелу Алије и Теџуманова махала.² Евлија Челеби пише како у Новом Пазару има 40—50 махала и чаршија са 1.110 дућана. Он помиње неке од тих махала: Кара махала, Хаџи Ибрахим-ефендијина махала, Зулфикар заде, Махмуд-аге, Јелеч махала, махала Терике базар (Житни трг) и Иса-бегова махала.³

Сва стара имена новопазарских махала нестала су и замењена су именима улица. Такође су нестала и имена џемата који се помињу у ђефилеми из 1767. године. Срећна је околност што се при Одбору исламске верске заједнице у Новом Пазару чувају стара имена новопазарских џамија, па на основу њих није тешко идентификовати те махале. (Данас у Новом Пазару постоји 17 џамија, али су њихова стара и права имена већ заборављена и замењена новим. Када у Одбору исламске верске заједнице не би знали стара имена џамија, онда се ни места махала не би могла одредити.)

Са социолошко-историјског и етнографског гледишта значајна су имена новопазарских породица која се помињу у овој ђефилеми. Многих од тих породица нема више у Новом Пазару, а потомци неких од њих су и данас становници овога града. Тешко је утврдити шта је било са многобројним породицама које се помињу 1767. године у Новом Пазару, а којих више нема. Понајвише их се иселило, а сигурно је да су многе и изумрле. Нови Пазар је у својој прошлости био велико миграционо подручје. Он је служио муслиманским и турским породицама са северозапада као мост за исељавање у Турску. (Било је миграционих кретања и код српског живља, али се у ђефилеми помињу само Муслимани, па се због тога овде ограничавамо само на њих.) Тај процес миграционих кретања бивао је повремено јачи, а повремено једва приметан, што је све зависило од политичких и економских прилика. Поред тога, у Новом Пазару су врло често харале разне болести, као на пример куга, која је остављала за собом праву пустош. Због епидемије куге која се појавила 1911. године, у граду је умирало по 70 лица дневно. Гастон Гравије, аутор књиге *Новоназарски санџак 1912. године*, записао је: „На дну има толико влаге да од тога здравственост Новог Пазара много пати: проценат морталитета је врло висок у овој вароши. Колерична зараза у 1912. години је у њој покосила на десетину становништва (1.100 мртвих)“.⁴ Пре 1767. године и после ње, Нови Пазар је био жртва неколико великих пожара и елементарних непогода. Тако је преживео велики пожар 1809. године, па страховиту поплаву 1831, а знатно је трпео и од глади која је била последица неколико узастопних неродних година после 1813, те је све то морало изазвати промене у структури становништва.

² Тахрир дефтер бр. 18 (напомена 3 у: Евлија Челеби, *Путонис*, Сарајево 1967, стр. 263).

³ Евлија Челеби, *Путонис*, Сарајево 1967, стр. 263.

⁴ Гастон Гравије, *Новоназарски санџак*, Српски књижевни гласник XXX, Београд 1913, стр. 291.

Мислим да су то главни разлози што више нема многих новопазарских породица којих је било 1767. године. Међутим, Нови Пазар, упркос свему томе, никад није остајао недовољно насељен, јер је увек био привлачан за сеоско становништво, нарочито оно са Пештери, Голије, Рогозне и из Бихора, где је наталитет увек био велики.

НОВОПАЗАРСКА ЂЕФИЛЕМА ИЗ 1767. ГОДИНЕ

I. Џемат Алтун-алем⁵

Зајемчују се:

1. Камешничанин Реџеп Јемац: Муласалиховић Сулејман	3. Рамадан, наследник Лутвулах-бега Јемац: Мумџић Бећир
2. Сарач Осман Јемац: Муласулејмановић Исмаил	4. Мустафа Чокадар Јемац: Смаил-ага ⁶

II. Џемат Ахмет Војвода⁷

Зајемчују се:

1. Карнели Мурат Јемац: Мула Јахија	Јемци: Куртан-ага, Алија, Дервиш, Мурат
2. Чокић Салих-баша Јемац: Мухамед Челебић (оригинал: Челеп-Заде)	7. Жирчанин Адем Јемац: Мула Јахија
3. Вучелоквић (или Вучелокванин Реџеп) Јемац: Вучелокванин Ибрахим	8. Синови Синана Гирља Јемци: Сулејман, Бећир и Даут
4. Бећир Спахија Јемац: Дервиш Алај-бег	9. Дукађинац Реџеп Јемац: Дукађинац Хусеин-баша
5. Бербер Махмут Јемац: Мула Јахија	10. Сабит Фор Јемац: Курт-ага
6. Дукађинац Хусо	11. Ахмет Матаруга Јемац: Гирла Фазлија
	12. Колашинац Дервиш Јемац: Курт-ага, Хаџо и Џемо ⁸

⁵ Џемат Алтун-алем захватао је територију око Алтун-алем џамије. (Постојала је истоимена махала на том месту.) То је садашњи средишни део Првомајске улице, која се раније звала Стамболски друм. Алтун-алем џамија је и данас у добром стању и под заштитом је државе. Спада у ред најлепших споменика исламске архитектуре у Србији. Подигао ју је, средином XVI века, Муслихухдин ефендија. Претпоставља се да је подигнута на темељима женског Богородичиног манастира, у коме је Ана, жена Стевана Немање, провела остатак живота после Немањине абдикације као монахиња Анастасија.

⁶ Жеља ми је да у напоменама дам неке податке о породицама које данас живе у Новом Пазару, а које се могу сматрати потомцима породица које се помињу у ђефилеми из 1767. године. Тако, на пример, сада живе потомци породица које се помињу у џемату Алтун-алем: Камешничани, а дошли су из Камешнице код Сјенице. Сарача нема, али има Сарачевића, који сматрају да су се првобитно презивали Сарачи. (Иначе, сарач је занимање и значи седлар.) Мумџића има сада у Новом Пазару и околним селима. Презиме су добили по занимању, јер мумџија значи свештар.

⁷ Овај џемат захватао је људе који су живели на другом и крајњем делу Првомајске улице. Он се наставља на џемат Алтун-алем и пружа се у оном правцу што води ка Рогозни. Име је добио, као и истоимена махала, по џамији која се налази такође у Првомајској улици, јужно од Алтун-алем џамије. Не зна се када је подигнута. Данас је у народу позната као Кораћка џамија, по томе што је опслужују хоџе Кораћи.

⁸ Дукађинаца има још у Новом Пазару. Сматрају да су албанског порекла и да су дошли из Дукађина (Метохије). Говоре искључиво српскохрватски и имају муслиманске обичаје. Вучелоквића нема, али се сматра да су преци данашњих Хамидовића, Хасановића и Меховића, који су некада дошли из Вучје Локве (село на падинама Рого-

III. Цемат Гази Синан-бег⁹

Зајемчују се:

1. Бешевић Мустафа Без јемца	3. Арап Мухамед Јемац: Бекташ Бербер
2. Курт, наследник Сулејман-бега Јемац: Зукџи Али-баша	4. Пашалић Мустафа Јемац: Капуди Хасан, мујезин ¹⁰

IV. Цемат Хасан Челеби¹¹

Зајемчују се:

1. Али-бег Војвода Јемац: Мухарем Сердар-ага	2. Бихорац Алија Без јемца ¹²

V. Цемат Курт Челеби¹³

Зајемчују се:

1. Дервиш Омер Јемац: Месар Исмаил	2. Бихорац Алија Без јемца ¹⁴

VI. Цемат Хавале Ахмед-бег¹⁵

Зајемчују се:

1. Куртагић Мустафа Јемац: Салих-бег	2. Подгоричанин Ибрахим, хоџа Јемац: Салих-бег

зне према Лешку). Жирчана (тако прозвани по селу Жирчу код Тутина, одакле су дошли у Нови Пазар) има доста у Новом Пазару. Да их је било и пре првог светског рата овде у великом броју говори чињеница да су у Новом Пазару имали своју улицу, која се звала Жирчански сокак (сада део Улице Шабана Коче). Колашинаца има такође доста у Новом Пазару и његовој околини, а тако се презивају по Колашину у Црној Гори, одакле су у више наврата долазили.

⁹ Цемат Гази Синан-бег обухватао је људе који су живели на територији истоимене махале, а та махала се налазила северозападно од Градског парка, управо иза трећег градског бастиона. Ту се налази Гази Синан-бегова џамија. О старости ове џамије као и о Синан-бегу ништа се не зна.

¹⁰ Бекташа или Бекташевића има у Новом Пазару, а Бешевића Муслимана нема, али у околним селима има Бешевића Срба, који се не би могли сматрати Бешевићима који се помињу у ћефилеми.

¹¹ Цемат Хасан Челеби покривао је територију истоимене махале која се налазила на средњем току реке Рашке, са њене десне стране. То је онај део одакле почиње садашња Првомајска улица. У том делу очувана је џамија, коју је, према предању, подигао Арап Хасан Челеби и коју народ и данас зове Арап џамија. Њена старост није позната.

¹² Бихораца Муслимана има у Новом Пазару много, а Срба мање. Тако се презивају по Бихору, одакле су долазили у разним фазама.

¹³ Цемат Курт Челеби покривао је територију данашњег Својбора. У овом делу није очувана џамија која би се звала Курт Челеби, по којој се звала махала. Данас у Својбору постоји Ејуп-пашина џамија, коју је, вероватно на темељима џамије Курт Челеби, подигао Ејуп-паша Ферхатагић, средином XIX века.

¹⁴ Види напомену 12.

¹⁵ На углу улица Стевана Немање и Мања Ђоровића налази се Лејлек џамија, која по својој архитектури одудара од осталих муслиманских богомоља у Новом Пазару. Очувано је предање по коме је она првобитно била црква, па су је Турци претворили у џамију. Истина је да је веома стара и да спада међу најстарије грађевине у Новом Пазару. Очувано је бледо сећање по коме је турски султан Мехмед Освајач клањао (молио се богу) у овој џамији 1469. године, када је посетио Нови Пазар. Ова џамија је позната и као џамија Хавале Ахмед-бега, а куће око ње чиниле су истоимену махалу.

3. Дурмиш Мурат

Јемац: Сафет-бег¹⁶

VII. Џемат Чалап Верди¹⁷

Зајемчују се:

1. Палановчанин Мухамед

Јемац: Бекир-баша

2. Бушатли Исмаил

Јемац: Омер

3. Смаил-баша

Јемац: Подгоричанин Осман-бег

4. Булагих (оригинал: Була огли)

Мустафа

Јемац: Синан-баша, берберин

5. Себечевац Осман-баша

Јемац: Омер

6. Јусуф

Јемац: Бихорац Али-баша

7. Качапор Омер

Јемац: Јусуфовић Синан

8. Мурат

Јемац: Бекир

9. Бекир

Јемац: Мурат

10. Колашинац Алија

Јемац: Ибрахим

11. Чесум Ахмед-бег

Јемац: Бихорац Али-баша

12. Колетар Рамазан-баша

Јемац: Ахмед-бег¹⁸

VIII. Џемат Капуџи-баша¹⁹

Зајемчује се:

1. Селим

Јемац: Башчакадар Ибрахим²⁰

IX. Џемат Скендер Челеби²¹

¹⁶ Куртагића и Подгоричана има и данас у Новом Пазару. Први су родом из Рожаја, а старином су Клименти, а други су дошли из Подгорице (Титоград).

¹⁷ Источни део Улице Шабана Коче, онај око салашњег дечјег обданишта, звао се некад махала Чалап Верди. Ту је очувана, мада у лошем стању, џамија која се некада звала Чалап Верди. Данас је ова џамија позната као Хаџи-Кадријина џамија.

¹⁸ Садашње две породице Бушатлија које живе у Новом Пазару сматрају да су се давно доселиле од Скадра и да су потомци скадарских Бушатлија. Себечеваца има доста у Новом Пазару и Дутој Пољани, а презиме носе по оближњем селу Себечеву. Качапора има у Новом Пазару око петнаестак породица, а има их и у Орљу код Тутина. То су црногорски Муслимани. Качапори из Новог Пазара су по традицији свештеничка породица. Хоће Качапори опслужују џамију на Парицама више од 150 година. Ова џамија је због тога позната као Качапорска џамија, а раније се звала Хајрудин џамија.

¹⁹ На месту где се секу улице Шабана Коче и Двдесет осмог новембра, преко пута зграде „Електрораса“ налазила се у Новом Пазару највећа џамија, коју је народ звао Коло џамија, а прави назив био јој је Капуџи-баша џамија. Џамија је страдала у другом светском рату од бомбардовања. По овој џамији име су носили и џемат и махала.

²⁰ Башчакадара нема сада у Новом Пазару, а било их је до балканских ратова, када су се иселили у Турску.

²¹ Улица Леда Шеховића почиње од средине Улице Рифата Бурџевића, односно од оног дела где се налази Мелајска џамија. Мелајску џамију подигли су почетком овог столећа Мелајци, по њима и носи ово име. Међутим, може се видети да је она подигнута на темељима неке раније џамије, највероватније Скендер Челеби, јер се зна да се овај део града звао Скендер Челеби махала. Претпоставља се да је џамија Скендер Челеби, на чијим темељима је подигнута Мелајска џамија, спаљена 1809. године, за време Карађорђевих операција у Санџаку. До другог светског рата онај део Улице Рифата Бурџевића-Трше око Мелајске џамије звао се Муфтијин сокак, по муфтији (свештенику) Имамовићу, врло утицајној личности у Новом Пазару на прелазу из прошлог у наш век.

Зајемчују се:

1. Синови Жирчанин Зумбера
Без јемца²²

X. Цемат Ферхадија²³

Зајемчују се:

1. Булагић Шехо	4. Дакић Хаско
Јемац: Радоховчанин Ахмед	Без јемца
2. Лукавчанин Хаџо	5. Бишевац Хасан
Јемац: Омер	Јемац: Мехмед-ага
3. Мехмед-баша, хоџа	6. Пенал Синан
Јемац: Мухамед, син Кара-Јусуфа	Јемац: Дервишевић Ахмед ²⁴

XI. Цемат Табак Исхак²⁵

Зајемчују се:

1. Аличко	Јемац: Мехмед-ага
Јемац: Мула Хајдар	4. Куман Зуко
2. Глухавичанин Реџеп	Јемац: Рамо
Јемац: Курт-баша	5. Себечевац Алија
3. Гусињац Хасан	Јемац: Мула Хајдар ²⁶

XII. Цемат Хаџи Хурем²⁷

Зајемчују се:

1. Скадранин Адем	Јемац: Карић Сулејман
Јемац: Ибрахим-баша	3. Карић Ибрахим
2. Бишевац Хасан	Јемац: Було ²⁸

²² Види напомену 8.

²³ Цамија Ферхадија налази се у Херцеговачкој улици, на њеном средишњем делу и са десне стране када се иде у правцу Циглане. Део града око ове цамије чинио је цемат а и махалу Ферхадију.

²⁴ Лукавчана нема у Новом Пазару, а раније их је било и дошли су из Лукавице код Тутина. Дакића Муслимана нема, али има Срба који носе ово презиме.

²⁶ Глухавичана има доста у Новом Пазару. Веома су стара градска породица, а тако се презивају по Глуховици код Црквина, одакле су дошли. Старином су Албанци и првобитно су се презивали Шкријељи. Глуховица је била још римски рудник. Гвоздену руду из ње вадио је краљ Урош I Немањић, а затим Турци у првим годинама своје владавине. (Турци су Глуховицу називали Демирџи базар, што значи гвоздени трг.) Старе градске породице су и Гусињици, који су дошли из Гусиња.

²⁵ Цемат Табак Исхак обухватао је људе који су живели на територији данашњег Врбака и око њега. У овој махали живели су штављачи кожа откако је Нови Пазар формиран па све до 1936. године, када је због лоших хигијенских услова забрањено грађанима овога дела Новог Пазара да се баве овим занимањем у Врбаку. Није запамћено и нема података о томе да је у овом делу града била нека цамија.

²⁷ У делу града који се зове Луг очувана је Бор цамија. То је, у ствари, Хаџи-Хуремова цамија, подигнута у XVI веку. Ова цамија је поред Алтун-алем цамије најстарија муслиманска богомоља у Новом Пазару. У дворишту цамије чува се турбе (гробница) Хаџи-Хурема. Према добро очуваном предању, Хаџи-Хурем је подигао цамију, а његов брат новопазарску бању, чији је званични назив Каплуџе хамам, што значи топла бања. Ни Бор цамија није задржала свој првобитни изглед, већ је некада рушена па поново дограђивана. Тако, на пример, сада на овој цамији нема кубета, а зна се да их је првобитно било. Људи који су живели око ове цамије чинили су цемат Хаџи Хурем.

²⁸ Сада у Новом Пазару има само једна породица Скадрана. Веома су давно дошли овамо из Скадра, бежећи отуда због крвне освете.

XIII. Цемат Хајрудин²⁹

Зајемчују се:

1. Бауковић Ибрахим Јемац: Даут-баша	7. Дерво Јемац: Мула Хасан
2. Спужљанин Ахмед Јемац: Мехмед-ага	8. Себечевац Алија Јемац: Мустафа
3. Вучелоквић Салих и Камбер Јемац: Бекир-баша	9. Делија Хасан
4. Радетинац Осман Јемац: Бишевац Даут	10. Половчанин Хасан
5. Лажих Хусеин Без јемца	11. Садиковић Мухамед
6. Грачанин Хаско Јемац: Мустафа, пекар	12. Шарукић Мустафа Јемац: Гусињац Реџеп
	13. Шарукић Мустафа и синови ³⁰

XIV. Цемат Сафи Меми³¹

Зајемчују се:

1. Дугопољац Мехмед	4. Црнишанин Мехмед
2. Дакић Сулејман	5. Колашинац Хусеин
3. Тутих Реџеп	6. Велепољанин Осман ³²

²⁹ Један део Новог Пазара, онај на југозападу, зове се Парице. У књизи *Крајинтга Иса-бега Исхаковића Парице* се помињу као село са 17 домова и приходом од 1.470 акчи (Хазим Шабановић, *Крајинтга Иса-бега Исхаковића*, Збирка катастарских пописа из 1455. године, Сарајево 1964, стр. 43. Оригиналан наслов овога дела гласи: Копија збирног пописа вилајета Јелеча. Звечана, Ходићева, Сјенице, Раса, Скопља, Тетова и предела који им припадају. Попис је извршен по налогу Мехмеда II и предат Порти у времену од 5. до 18. маја 1455. године). У том делу града, који захвата највећи део Сарајевске улице, очувана је дамија Хајрудин, по којој се и цело насеље око ње тако звало. Ова дамија је данас позната као Качапурска дамија због тога што је опслужују хоће Качапори више од 150 година.

³⁰ Радетинци су пре 300 година дошли из околине Рожаја, и сада их има доста у Новом Пазару, а Бишевци, којих такође има доста у Новом Пазару и околини, дошли су из Бишева код Рожаја. Грачани су дошли из Грача са Пештери, а Шарукићи су по пореклу Конициани (по селу Коничу).

³¹ Цемат Сафи Меми обухватао је оне људе који су живели на територији данашњих улица: Деда Шеховића, Сјеничке и Потока. Постојала је дамија Сафи Меми, по којој се тако звала и махала, али је порушена од бомбардовања у току другог светског рата.

³² Дугопољана има још у Новом Пазару, а тако се презивају по Дугој Пољани, одакле су дошли. Тутихи су у Нови Пазар дошли са Пештери. Црнишана има доста у Новом Пазару, а дошли су из Црниша код Тутина.

„КЕФИЛЕМА“ ГОРОДА НОВИ ПАЗАР ИЗ 1767. ГОДА

Нови Пазар, город, фундаменты которого заложили Турки в половине пятнадцатого столетия, только частично сохранил восточную физиономию. Наряду с базарной площадью и махалами (часть города, слободка) мусульманская часть города делилась и на джематы (приходы мечетей). Каждый джегат назывался по названию мечети, обслуживающей людей с одной территории, а мечети назывались в большинстве случаев по именам их основателей. В настоящее время названия этих джегатов и мечетей не сохранились. Несмотря на это, что теперь в г. Нови Пазар имеется семнадцать мечетей, почти ни одна мечеть не сохранила старое название, а получила новое.

В „Кефилеме“ (грамоте о круговой поруке за общественную безопасность) упоминается четырнадцать джегатов, идентификацию которых выполнил автор и определил приблизительно площадь, которую они занимали.

Автор сообщил и перечень семейств, упоминающихся в „Кефилеме“, обращая особенное внимание на те семейства, потомки которых задержались в г. Нови Пазар до настоящего времени.

Эйоп Мушовић